

ДЕНИК М-БІП
додаток до газети

ВОЛЯ!
СНОВА
НЕЗАЛЕЖНА ГАЗЕТА
ДОБА

ч.1. ТРАВЕНЬ

Михайло Косів

ІСТОРІЯ УТВОРЕННЯ З.Ч.Н.Р.

/хроніка, документи, коментарі/

В одній статті неможливо відтворити весь хід політичної і збройної боротьби українців за свою національну державу в 1918-1919 рр. /опсвідъ дозволося б почати, принаймні, з передоднія I світової війни/, тому почнем з осього моменту: 18 жовтня 1918р. у Львові в малому залі Народного Дому зібралася Українська національна Рада, що діяла тут від 1914р. Приїхали з Відня всі українські послані парламенту і члени палати, до наради долучились греко-католицькі єпископи, по три представники основних галицьких партій: Національно-Демократичної, Радикальної, Соціал-Демократичної, три представники від студентства. Обговорювалося питання: що робити галичанам у новій політичній обстановці? На нараді зіштовхнулися два стратегічні напрямки:

1. дальша співпраця з Австрією й утворення української держави в рамках австрійської федерації;

2. присиднання західноукраїнських земель до Української Народної Республіки, що вже рік існувала на східноукраїнських землях. Другий напрямок відстовували тільки представники соціал-демократів і студентства, тому вони залишилися в меншості.

На другий день, 19 жовтня, у великому залі Народного Дому зібралася Конституента /проголошення конституційних засад/ Української Національної Ради, на якій була зачитана й затверджена резолюція, вироблена попереднього дня. На всій етнографічній українській території Східної Галичини проголосувалася українська держава, але водночас вирішено було домагатися визнання цієї резолюції /тобто підтвердження державності/ австрійським урядом. Чимало присутніх з таким вирішенням справи української державності не погоджувалось. "До України!" - це крич, думка і воля багатьох.

Євген Петрушевич був обраний президентом УНРади. Рада створила три комісії: виконавчу у Відні під керівництвом Петрушевича, організаційну у краю під керівництвом Костя Левицького, комісію для утвердження української державності на Буковині на чолі з Омеляном Поповичем.

20 жовтня на площі св.Іри обидва табори проголосили прилюдно свої принципи утворення української держави. Від імені більшості Національної Ради промовляв і зачитував резолюцію від 19 жовтня Кость Левицький. Від імені опозиції - Семен Вітик. Важке враження справила на присутніх неугодність між політичними партіями у таку вирішальну хвилину.

Представники Української Національної Ради /переважно старші за віком/, які ніяк не могли поєднатися свого австрофільства, вели у Відні пере-

говори з урядом Австрійської держави, якої практично вже не існувало. Боялися виглядати "бунтівниками", тому прагнули дарованої свободи. Тим часом орієнтація на мирні парламентські методи державного будівництва, коли кругом панував воєнний хаос і все вирішувалося зброяю, поставила національну Раду поза межами подій у найвирішальніший момент історії. Ще 31 жовтня делегація Ради була на прийомі у намісника Галичини графа Гуйна і домагалася передачі влади в руки Української національної Ради, та намісник не погодився.

Тодішню байдужість провідних галицьких політиків до подій на Великій Україні можна пояснити багатовіковим кордоном на Збручі, що привів до відчуження двох частин єдинокровного народу, та все ж вона викликає політичну. Адже тут уже існувала національна держава. Байдуже поки що - гетьманська чи республіканська, але ж - незалежна. Держава, до якої тяжла гуртова думка всього трудового народу Хіба не можна було зважнути, що будувати діві українські держави - на східних і на західних землях - сил не вистачить, а головне: навіщо? Одначе, ані організація українських депутатів у Відні - Парламентарна Репрезентація, ані, потім, Національна Рада не вважали за потрібне нав'язати контакти з урядом України, ніхто з українців - послів австрійського парламенту /а саме вони тоді робили основну політику/, не поїхав навіть до Києва, щоб зорієнтуватися: що там робиться - в тій нашій самостійній Україні?

Тим часом хід подій у Львові і всьому краю готовували не професійні політики, а члени Української Військової Організації, створеної у першій половині вересня 1918р. на основі віденського революційного військового гуртка, що діяв з 31 травня 1917р. Це переважно никчі і середні офіцерські чини з українців, що служили в австрійській армії та війську Українських Січових Стрільців. Організація утворила з-поміж себе Центральний військовий Комітет, який приступив до підготовки збройного повстання у Львові. Головою Комітету став сотник УСС Дмитро Вітовський/стрілецьке військо перебувало тоді на Буковині, Вітовський тільки час від часу приїжджав до Львова, практичним опрацюванням плану займалися сотник О.Кузьма, піоручники Д.Паліїв, І.Рудницький, Я.Огіновський та ін./.

"Головним завданням було, - пише Д.Паліїв, - цілий край пов'язати нитками організації з централлю, а в першу чергу ті місцевості, в яких були розміщені українські частини, а далі все більші міста. Вкінці з'явилися з тим українськими частинами, що стояли поза межами краю. Треба було починати від самого початку. У розпорядженні Комітету не було навіть точних даних про розміщення військ. Тому перші гінці чи кур'єри їздили просто на розвідку. Брак військового центру при політичній репрезентації і наша загальна короткозорість мостилися на нас чимраз тяжче. Могли сидіти в тому часі у Львові не люди, а генії, і вони за 15 днів не були б зробили того, що занедбано за цілу війну, а хоч би від часу революції в к.Росії в Україні. Не нормальний, а просто фізичний біль опановує людину при спомінах з тих часів. Яким легким коштом могло бути інакше і як, на жаль, сталося. Як мало зусиль потребував похастити народ Галицької України в тому часі при будуванні своєї держави, якої до нього не мала пристосування вірна присвідка про пізніх Іванів... З кожним днем настрої серед нас ставали чимраз більш хвилюючи -